SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1927

av Ingemar Kihlström (KD)

Begränsning av offentliggörande och försäljning av personuppgifter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrade riktlinjer och förordningar för att begränsa offentliggörande eller försäljning av personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullständig identifikation ska krävas av personer som begär ut känsliga personuppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Offentlighetsprincipen är en grundläggande del av Sveriges demokratiska statsskick. Den säkerställer insyn i den offentliga förvaltningen, motverkar korruption och bidrar till att medborgarna kan granska myndigheternas verksamhet. Principen ska värnas och även fortsättningsvis utgöra en central del av det svenska samhället.

Samtidigt har den tekniska utvecklingen och digitaliseringen förändrat förutsättningarna för hur personuppgifter samlas in, sprids och används. Uppgifter som tidigare var förhållandevis svåra att sammanställa kan i dag samlas in, sökas fram och kombineras i stor omfattning. Affärsmodeller som bygger på att samla in och tillgängliggöra personuppgifter har skapat nya utmaningar för den personliga integriteten.

Det finns därför anledning att se över hur offentlighetsprincipen tillämpas när uppgifter från offentliga register överförs till privata aktörer och därefter används för att bygga omfattande databaser över enskilda personer.

Myndigheter som exempelvis Trafikverket, Centrala studiestödsnämnden och Skatteverket hanterar stora mängder uppgifter om enskilda. Uppgifter kan, beroende på gällande sekretessbestämmelser och andra tillämpliga regler, lämnas ut till privatpersoner och företag. I vissa fall tillhandahålls uppgifter genom avgiftsbelagda tjänster.

När information från offentliga register sammanställs och vidareförmedlas av privata söktjänster kan resultatet bli omfattande kartläggningar av enskilda personer. Olika digitala tjänster där personrelaterade sökningar kan göras illustrerar hur personuppgifter från olika källor kan finnas enkelt sökbara och sammanställas till detaljerade personprofiler.

Det kan handla om uppgifter om födelsedatum, bostadsadress, fordonsinnehav, fastighetsinnehav och familjerelationer. Varje enskild uppgift kan i vissa sammanhang vara legitim att lämna ut, men när stora mängder information sammanförs och görs lättillgängliga kan den samlade integritetsrisken bli betydligt större.

Offentlighetsprincipen har inte till syfte att ge privata aktörer obegränsade möjligheter att kartlägga enskilda människor för kommersiella ändamål. Det är därför angeläget att lagstiftningen tar hänsyn till skillnaden mellan insyn i offentlig verksamhet och systematisk tillgängliggöring av omfattande personuppgifter.

En särskild utmaning uppstår när personuppgifter publiceras av söktjänster med grundlagsskydd genom utgivningsbevis. I sådana fall kan grundlagarnas bestämmelser om tryck- och yttrandefrihet påverka hur det allmänna dataskyddsregelverket, däribland dataskyddsförordningen (GDPR), är tillämpligt.

Samtidigt har den enskilde ofta begränsad kunskap om vilka uppgifter som lämnas ut från myndigheter, till vilka mottagare de lämnas och hur informationen därefter används. Informationen om utlämnande och vidareförmedling kan behöva bli tydligare och mer tillgänglig.

Det behövs en översyn som stärker den enskildes möjligheter att förstå och påverka hanteringen av sina personuppgifter, samtidigt som grundlagsskyddade rättigheter och den demokratiska insynen värnas.

När detaljerade personuppgifter är lättillgängliga kan de användas för ändamål som den registrerade inte har förutsett. Uppgifterna kan bland annat underlätta bedrägerier, identitetsrelaterad brottslighet, trakasserier och kartläggning av enskildas levnadsförhållanden.

Uppgifter om bostad, fordon och fastighetsinnehav kan exempelvis användas för att identifiera personer och egendom som är särskilt utsatta för brott. När information från flera källor kombineras kan den dessutom ge en mer detaljerad bild av en persons livssituation än vad varje uppgift för sig visar.

Det är därför viktigt att regelverket inte enbart utgår från om en uppgift kan lämnas ut isolerat. Även omfattningen av utlämnandet, möjligheten till sammanställning och risken för att uppgifterna används på ett skadligt sätt bör beaktas.

Vissa uppgifter bör omfattas av ett förstärkt skydd vid utlämnande och vidareförmedling. Det kan exempelvis gälla de fyra sista siffrorna i personnumret samt uppgifter om fordonsinnehav och fastighetsinnehav när dessa, ensamma eller tillsammans med andra uppgifter, kan medföra betydande integritets- eller säkerhetsrisker.

Vid begäran om sådana uppgifter bör det övervägas om den som begär ut informationen ska behöva identifiera sig och, när det är rättsligt möjligt och proportionerligt, redovisa ändamålet med begäran. Reglerna bör utformas så att de motverkar missbruk utan att skapa onödiga hinder för journalister, forskare, granskande verksamheter eller andra som har ett legitimt behov av uppgifterna.

Ett förstärkt skydd måste också ta hänsyn till att olika uppgifter har olika karaktär. Åtgärderna bör därför utformas riskbaserat och förenas med tydliga rättssäkerhetsgarantier.

Myndigheternas rutiner för utlämnande och vidareförmedling av personuppgifter bör ses över utifrån ovan. Utgångspunkten bör vara att endast de uppgifter som är nödvändiga för ett legitimt och tydligt definierat ändamål ska tillhandahållas, med beaktande av offentlighetsprincipen, sekretesslagstiftningen och andra tillämpliga bestämmelser.

Det bör även utredas hur överföring av personuppgifter till privata aktörer kan begränsas när den huvudsakliga effekten är att skapa omfattande, sökbara personregister för kommersiell användning.

Samhällsnyttiga tjänster, såsom ändamålsenliga adressregister och andra tjänster som fyller ett tydligt legitimt behov, ska även fortsättningsvis kunna fungera inom ramen för gällande rätt. Däremot bör det ställas tydligare krav på ändamål, uppgiftsminimering och skydd mot otillbörlig vidareanvändning.

Det bör vidare utredas om ett uttryckligt samtycke ska krävas för vissa former av systematisk vidareförmedling eller kommersiell publicering av individspecifika uppgifter, när ett sådant krav är förenligt med offentlighetsprincipen, grundlagarna och övrig tillämplig lagstiftning.

Ett samtyckeskrav bör inte utformas så att det automatiskt hindrar lagstadgad insyn, journalistisk granskning eller annan legitim behandling av uppgifter. Syftet ska i stället vara att skapa en mer ändamålsenlig balans mellan samhällsintresset av insyn och den enskildes rätt till personlig integritet.

Offentlighetsprincipen och skyddet för den personliga integriteten är båda viktiga delar av ett demokratiskt rättssamhälle. De ska inte ställas mot varandra i onödan, men det krävs ett regelverk som tar hänsyn till hur digital teknik har förändrat möjligheterna att samla in, sammanställa och sprida information.

Regeringen bör därför ta initiativ till en samlad översyn av lagstiftning, myndighetsföreskrifter och riktlinjer för utlämnande och vidareförmedling av personuppgifter. Översynen bör omfatta såväl myndigheternas utlämnande som privata söktjänsters systematiska publicering och de grundlagsskyddade verksamheter där det finns behov av särskilda avvägningar.

Målet bör vara att minska risken för otillbörlig kartläggning, stärka den enskildes kontroll över sina personuppgifter och förebygga att information från offentliga register används på sätt som äventyrar människors trygghet.

Sverige behöver ett modernt och rättssäkert regelverk där offentlig insyn kan upprätthållas samtidigt som den personliga integriteten ges ett skydd som motsvarar dagens digitala verklighet.

Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag till åtgärder som stärker skyddet för den personliga integriteten vid utlämnande, vidareförmedling och kommersiell publicering av personuppgifter.

Ingemar Kihlström (KD)